

Dopad změny klimatu na vodní zdroje ve světě

(obnovitelné zdroje vody, největší spotřebitelé, tání ledovců)

Prof. RNDr. Bohumír Janský, CSc.
Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta
Katedra fyzické geografie a geoekologie

Světový den vody, Kongresové centrum, Praha, 21.3. 2025

Water means Life - L'aua es vita – Wasser heisst Leben –
No hay vida sin agua – Voda znamená život

2 miliardy lidí v 80 státech světa trpí chronickým nedostatkem vody

1,2 miliardy lidí nemá přístup k pitné vodě (WMO)

2,5 miliardy lidí (36 %) není napojeno na čistírny odpadních vod

2/3 světové populace trpí chorobami vlivem nedostatku nebo
špatné kvality vody (WHO)

Co může způsobit rostoucí tlak na vodní zdroje ?

- Sociální nestabilita
- Migrace ze suchých regionů
  - Války o vodu ?

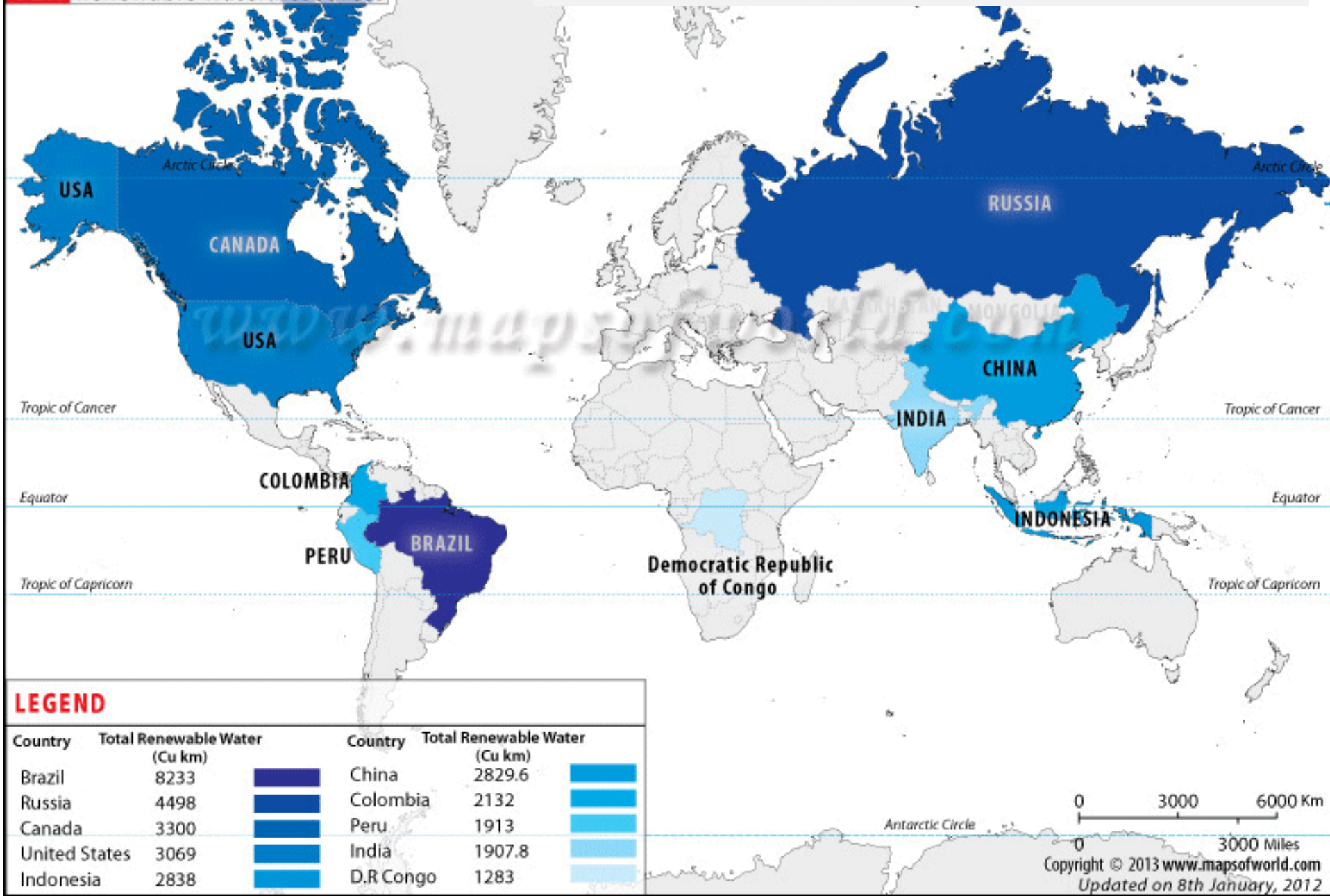
Rozdílné přírodní poměry: různá odtoková výška na kontinentech

Oceánie	1560 mm
Jižní Amerika	658
Severní Amerika	324
Asie	312
Evropa	271
Antarktida	165
Afrika	136
Austrálie	37
ZEMĚ	314 mm

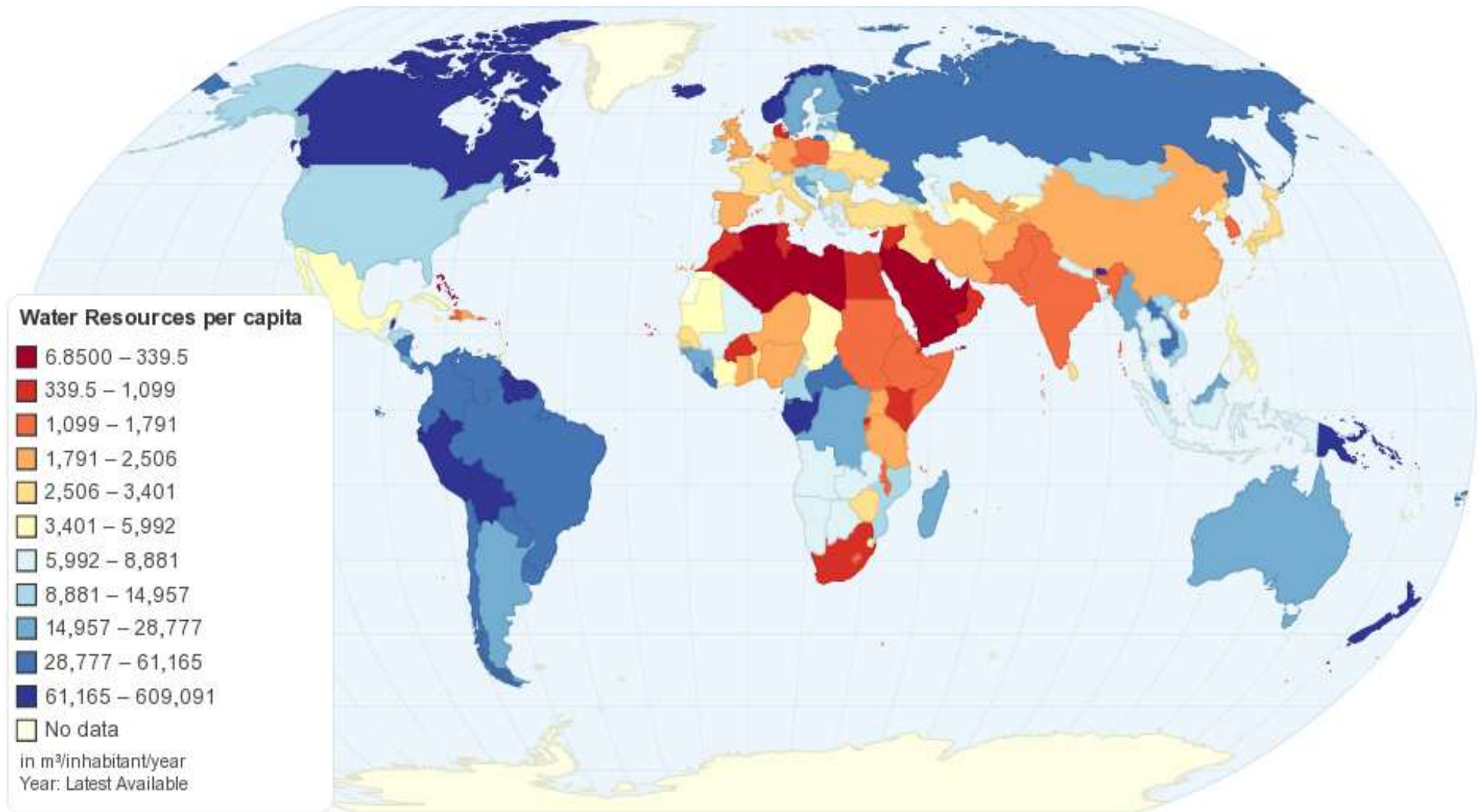
WORLD

TOP TEN Countries by Total Renewable Water Resources

Obnovitelné vodní zdroje

Vodní zdroje na obyvatele ve státech

Zobrazeno v tis. m³/obyv. /rok

Státy s nejmenšími zásobami obnovitelné vody na Zemi

Rozdíly v zásobách vody mezi státy

Na každého obyvatele Islandu připadá přes 674 000 m³ vody.

Vynikající podmínky mají Guyana, Fr. Guyana, DR Kongo, Kanada , Bhútán, Nový Zéland, Norsko (112 000 m³), Švédsko a Finsko (23 000)

V Česku asi 1500 m³ vody/obyv., na Slovensku 9200 m³/obyv.).

Podobně jako ČR je na tom Polsko, hůře Německo (1300 m³/obyv.) a Maďarsko (600 m³/obyv.)

Postsovětská Střední Asie: Kyrgyzstán (8550), Tádžikistán (7700), Uzbekistán (540), Turkmenistán (270)

X

Kuwait a Katar nemají prakticky žádnou sladkou vodu...

Globální spotřeba vody ve světě

- Od r. 1950 stoupla spotřeba vody asi 3,5krát.
- Na území bývalého Československa stoupla spotřeba vody mezi léty 1950 a 1990 přibližně 4krát! (z 5,5 km³ na 21 km³)
- Dříve se velikost spotřeby dávala do souvislosti s hospodářskou vyspělostí zemí.
- Dnes však nejvyspělejší země spotřebu vody omezují vlivem **recyklace** i vyspělých technologií (např. Izrael 75%, USA, Japonsko asi 60% spotřebované vody, Švýcarsko, Rakousko přes 30%)

Specifická spotřeba vody:

- USA - cca 2160 m³/obyv./rok
- kolem 500 m³/obyv./rok (Maroko, Honduras, Srí Lanka)
- pod 20 m³/obyv./rok (Guinea-Bissau, Mali, Mauritánie)

Denní spotřeba na obyvatele:

Katar 650 l/obyv./den, UAE 550 l/obyv./den !!!

Struktura spotřeby vody ve světě

SVĚT: 70 % zemědělské závlahy

20 % průmysl

10 % pitná voda.

Indie - na závlahy až 93%
spotřebované vody

USA - průmysl a energetika cca
50% z celkové spotřeby

Česko: vysoký podíl
spotřebované pitné vody ve
srovnání s vyspělými zeměmi

38 % pitná voda

32 % průmysl a služby

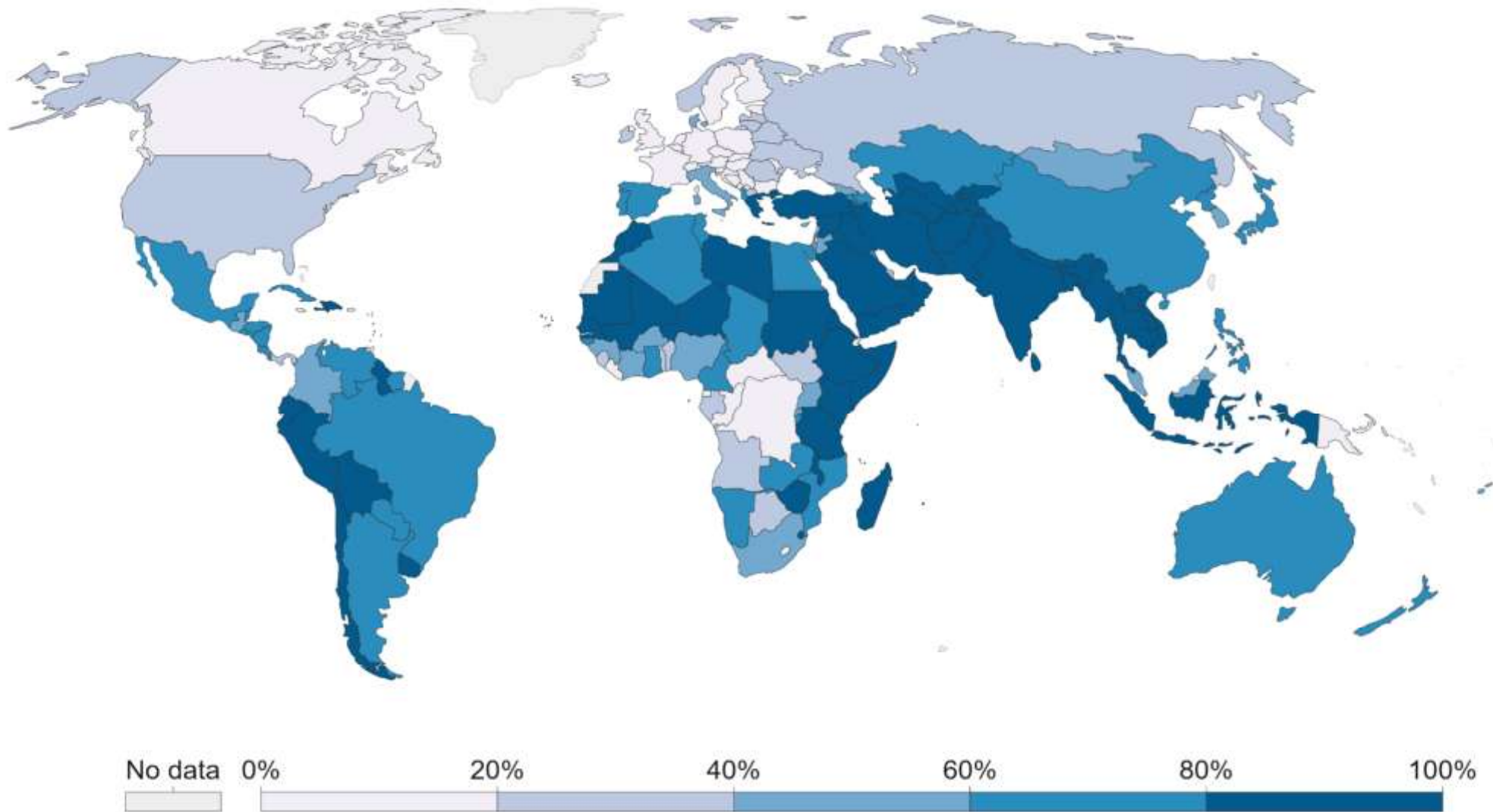
26 % energetika

4 % zemědělství

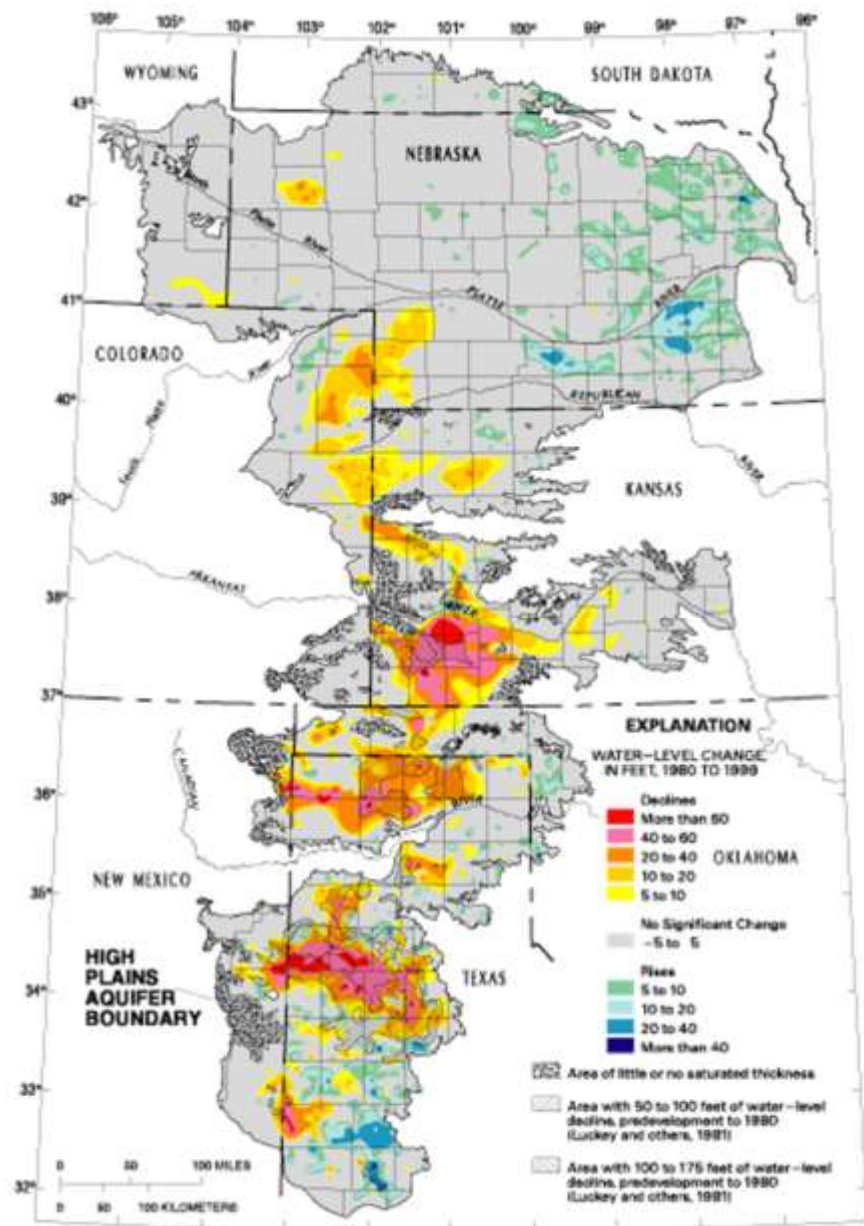
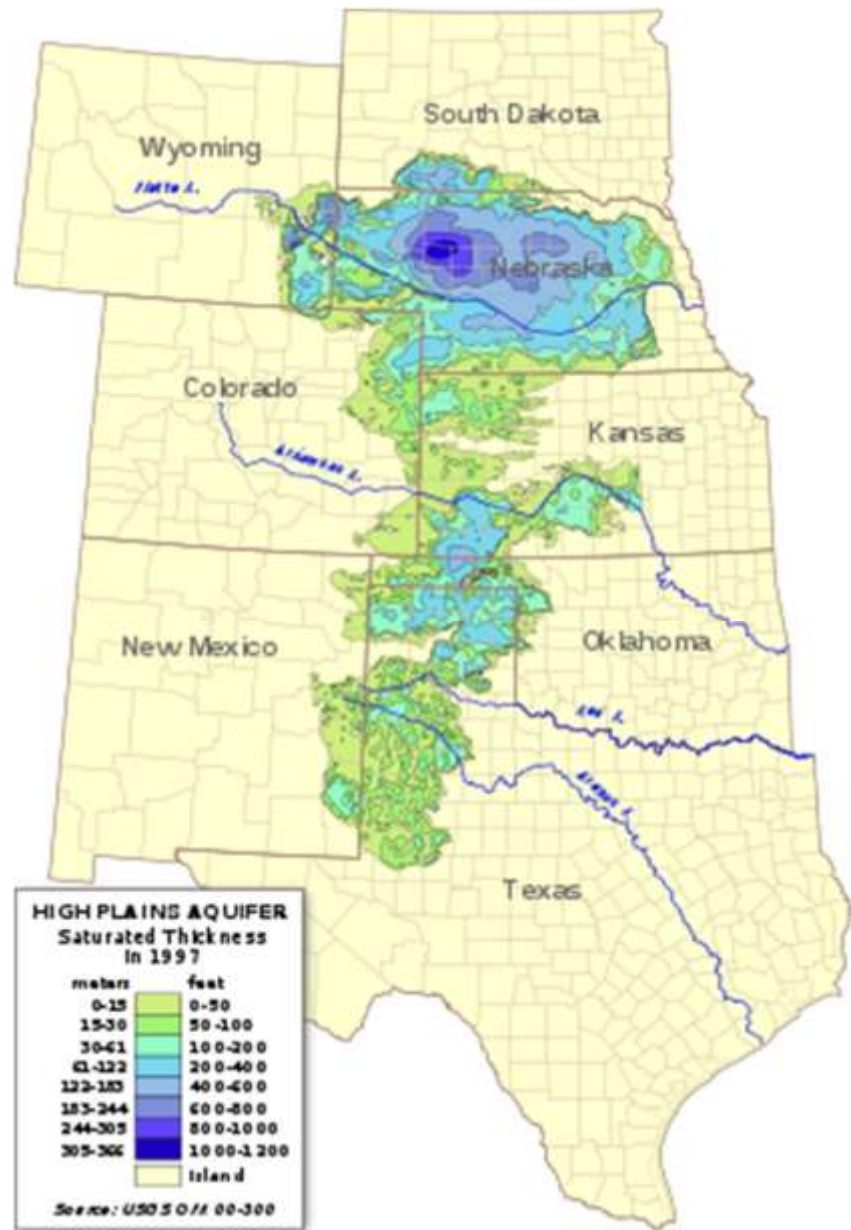

Dubaj: zavlažování golfového
hřiště v poledne (40°C)

Podíl odběrů vody v zemědělství na celkové spotřebě

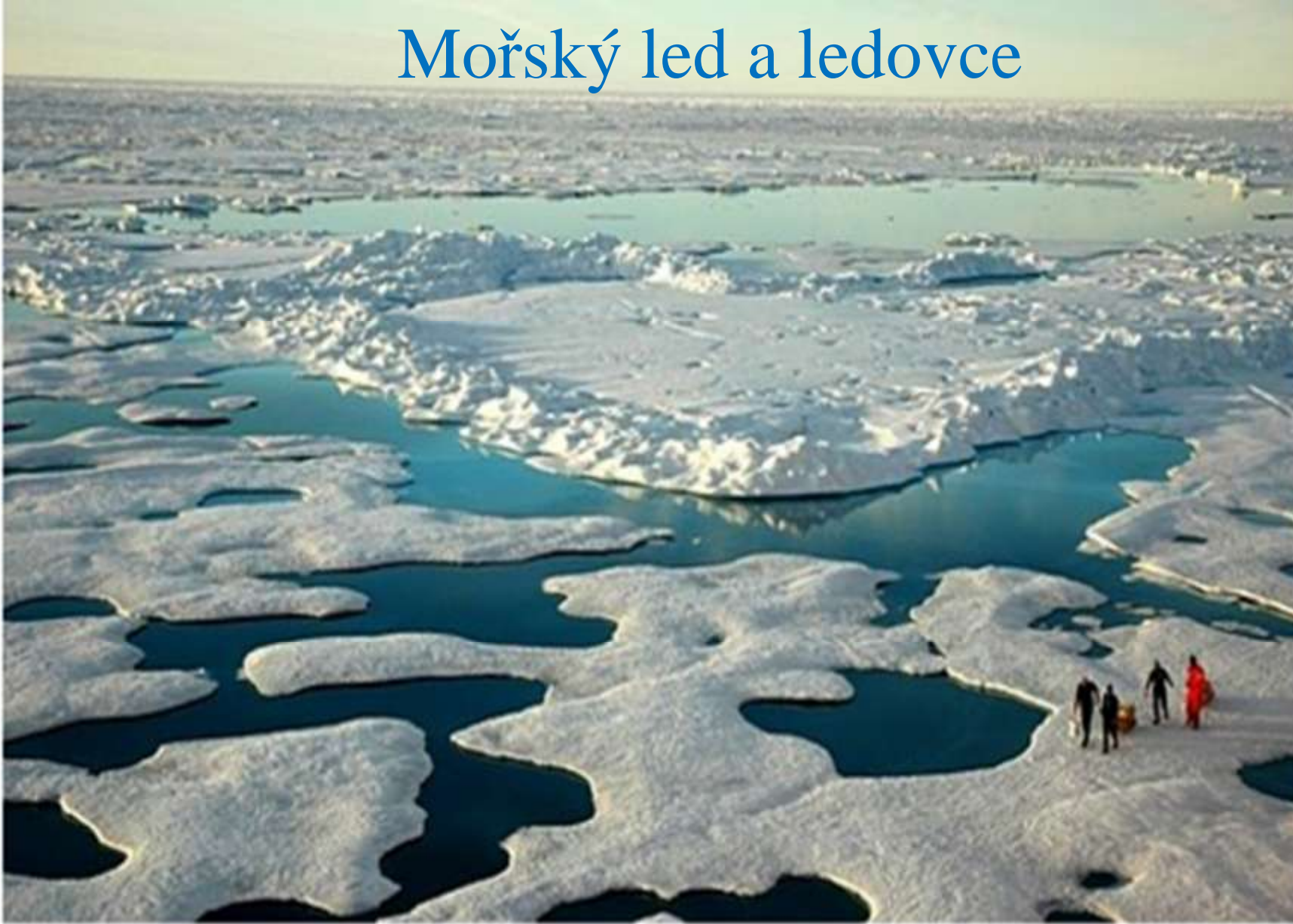

Ogallala kolektor: 27% zavlažované plochy USA, 30% podzemních vod USA, zásobuje 2,3 mil. obyv.

Mořský led a ledovce

Arktida: oblast severního geografického pólu

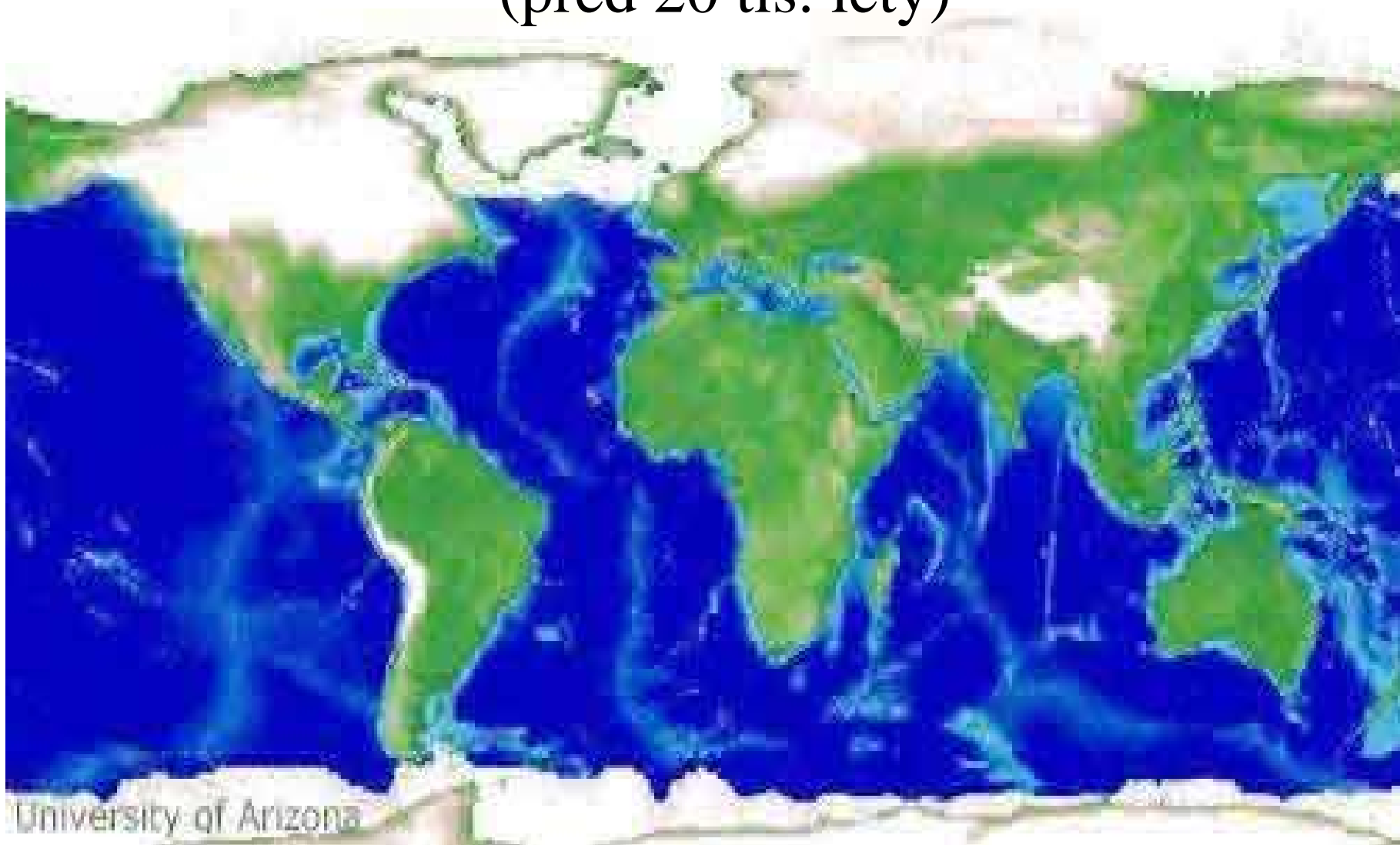

Ledovce a mořský led: ukazatelé oteplování klimatu

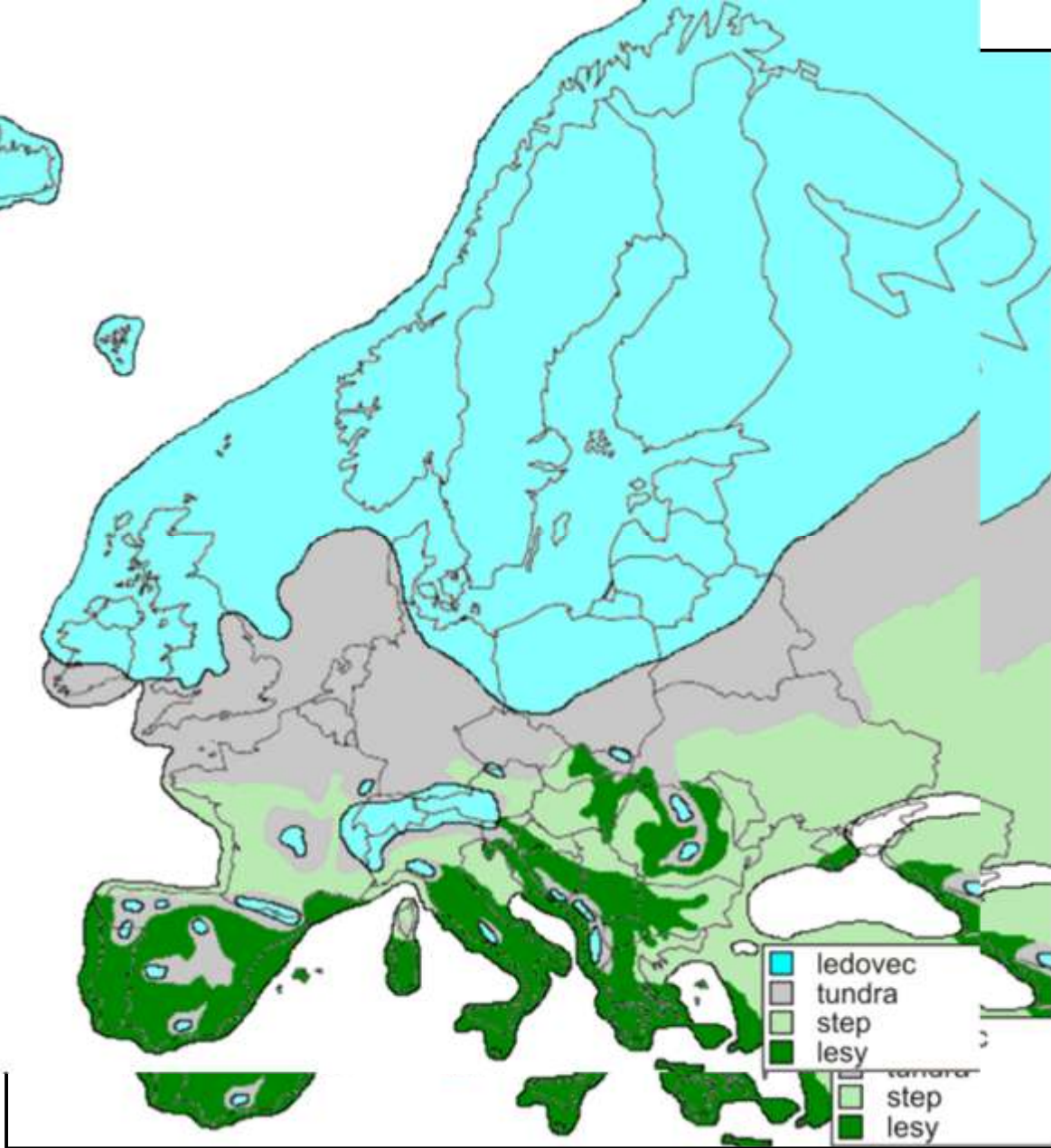
- Převážná část sladké vody na pevnině (kolem 74 %) je akumulována v ledovcích, které zaujímají plochu přes 14,9 miliónů km², tj. asi 10 % plochy souše.
  - *Antarktický pevninský ledovec* - 90 % ledovcové hmoty na pevnině (mocný až přes 4000 m)
  - *Grónský pevninský ledovec* - 8 % (průměrně 1500 m)
  - Další ledovce pevninského typu – Kanadské arktické souostroví (153 000 km²), Alaska Range – Coastal Mts. (USA, Kanada, 92 500 km²), Svalbard (57 000 km²), Novaja Zemlja (24 300 km²), Severnaja Zemlja (17 500 km²), země Františka Josefa (13 730 km²), Island (11 252 km²)
- Kdyby roztály všechny ledovce, stoupla by hladina oceánu asi o 66 m!

Ledovce na Zemi v poslední době ledové (před 20 tis. lety)

Hladina oceánu byla asi o 122 m níže než dnes.
Před 125 tis. lety asi o 5 m výše než dnes.

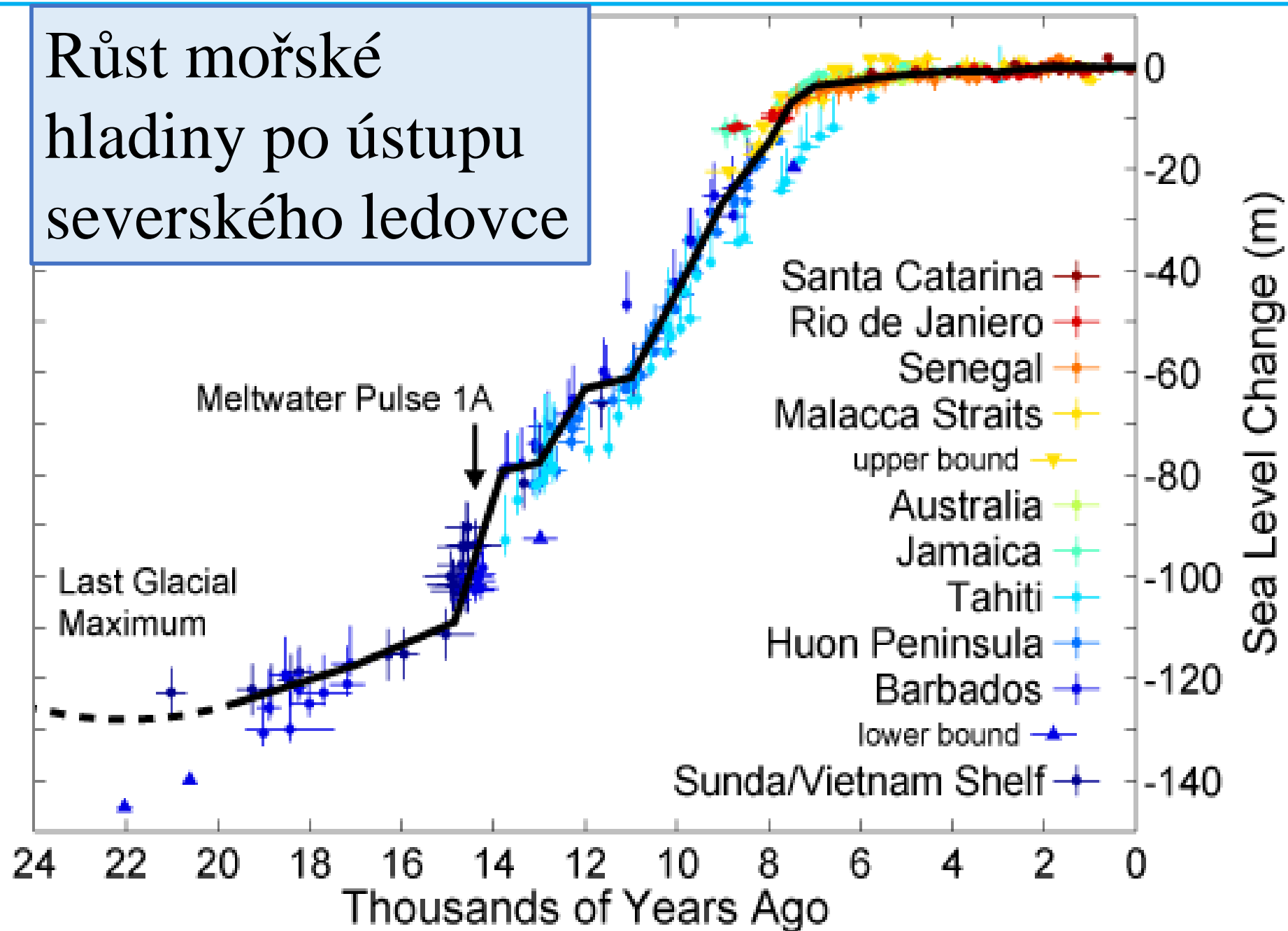

Viselský glaciál v Evropě

Glaciál Wisconsin v Severní Americe

Růst mořské hladiny po ústupu severského ledovce

Autor:
CIA World Fact Book –
File:Arctic.svg, from the CIA

World Fact Book, Volné dílo,
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=7894803>

Severní ledový oceán

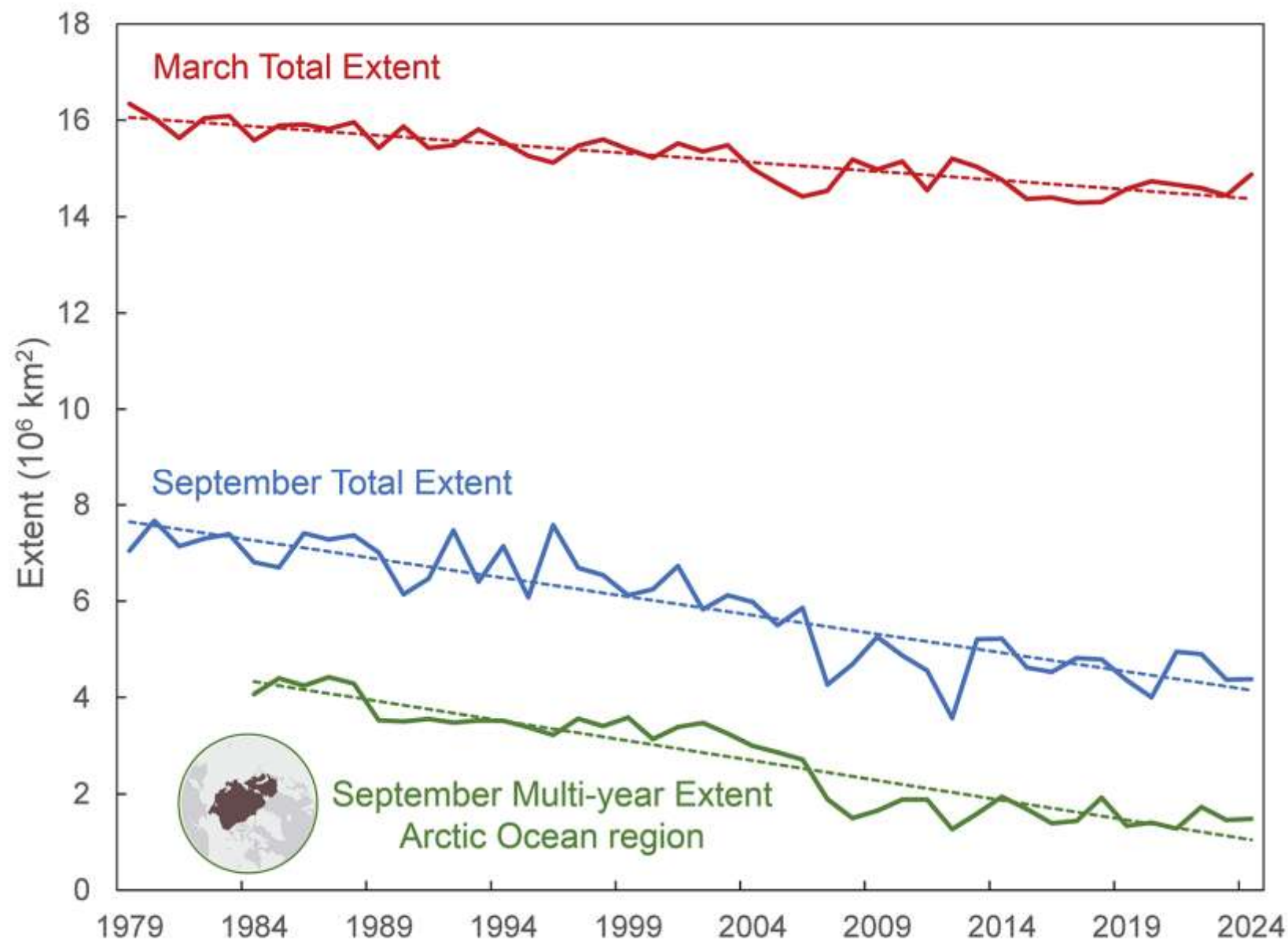
- Mořský led (před změnou klimatu): Během léta roztála asi 1/3 objemu mořského ledu, každou zimu se ho tvořilo více, než ho v létě roztálo. Přebytek (asi 6 000 km³) v podobě ledových ker do Atlantiku a Pacifiku.
- Arktická pánev: asi 3 až 4 m mocná vrstva víceletého ledu - „packeis“
- Každé léto pruh volné vody podél Eurasie, tzv. „*polynja*“ (ledem nepokryté místo)

Průměrné roční teploty vzduchu v Arktidě rostly v posledních dvou až třech dekádách **dvojnásobně** ve srovnání s globálním průměrným růstem teplot.

Změna klimatu v Arktidě

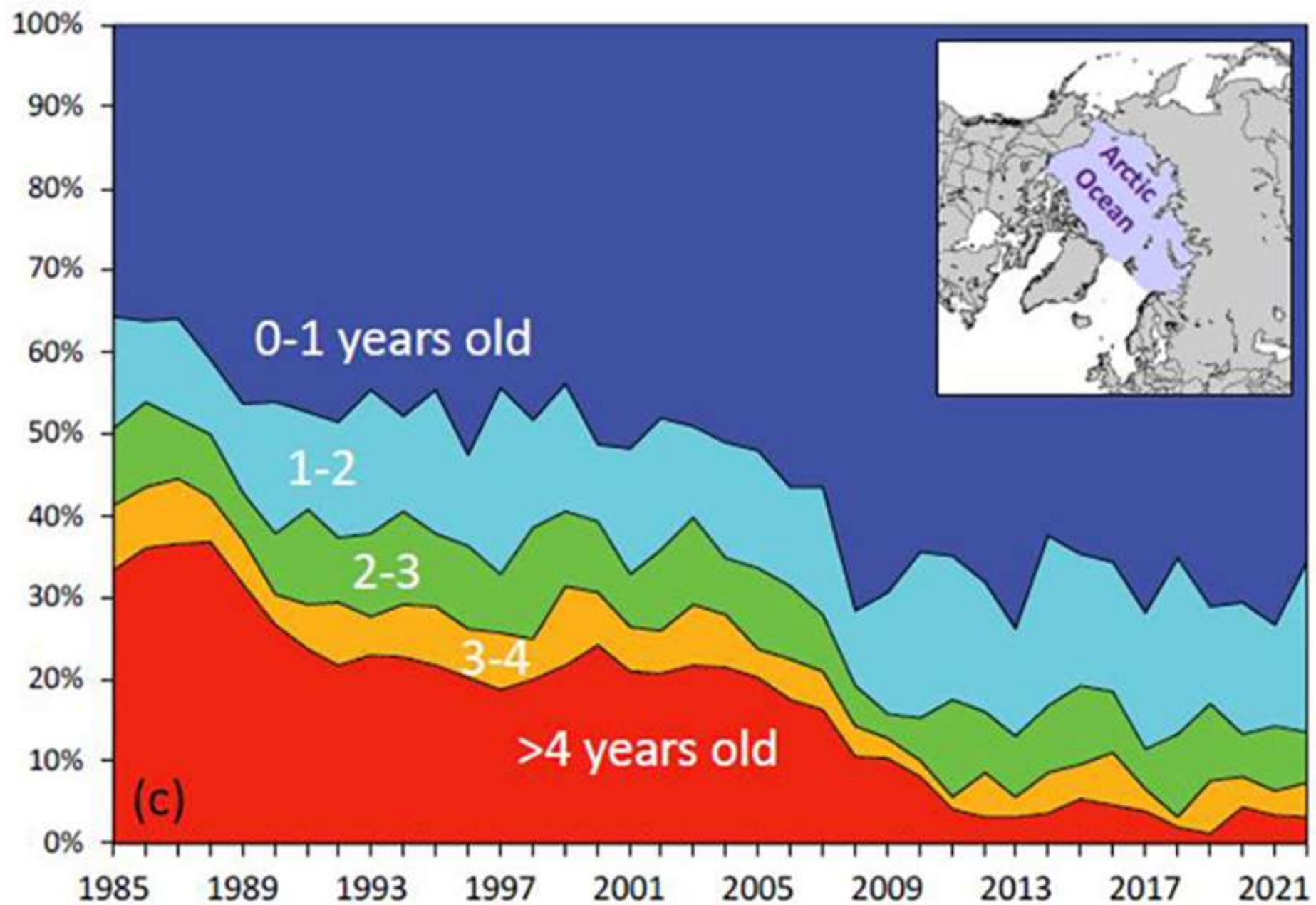
- **„Arktické zesílení“** trendu globálního oteplování je převážně výsledkem redukce odrazivosti zemského a oceánského povrchu v souvislosti s ***úbytkem mořského ledu, ledovců a sněhové pokrývky*** na souši arktických pevnin.
- Vlivem mořských proudů se změna klimatu v Arktidě uplatňuje i v severovýchodním Atlantiku (hlavně Grónského moře) a v celé oblasti Kanadského arktického souostroví.
- Současný rychlý úbytek mořského ledu doprovázen ***zrychlenou dynamikou oteplování povrchových vod*** oceánu → Tmavší otevřené vodní plochy absorbují více slunečního záření než mořský led, který ho odráží.
- Teplejší voda pak podporuje intenzivnější tání ledové pokrývky.
- V nejteplejších letech 2007, 2012 a v posledních třech letech byly povrchové vody v oblastech bez ledové pokrývky **až o 5° C teplejší**, než činí dlouhodobý průměr (nejteplejší Beaufortovo m., Čukotské m. a Moře Laptěvů).

Rozsah mořského ledu v Arktidě v období 1979 až 2024

Dosud nejmenší rozsah ledové pokrývky v Severním ledovém oceánu
16.9. 2012, **3,41 mil. km²**

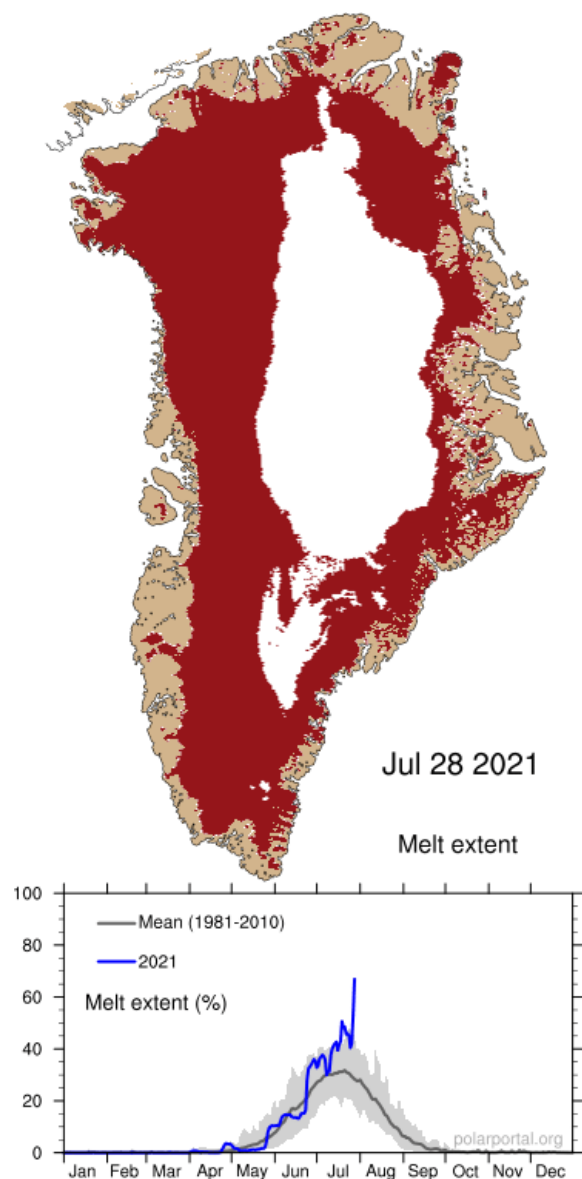

Postupný úbytek víceletého ledu

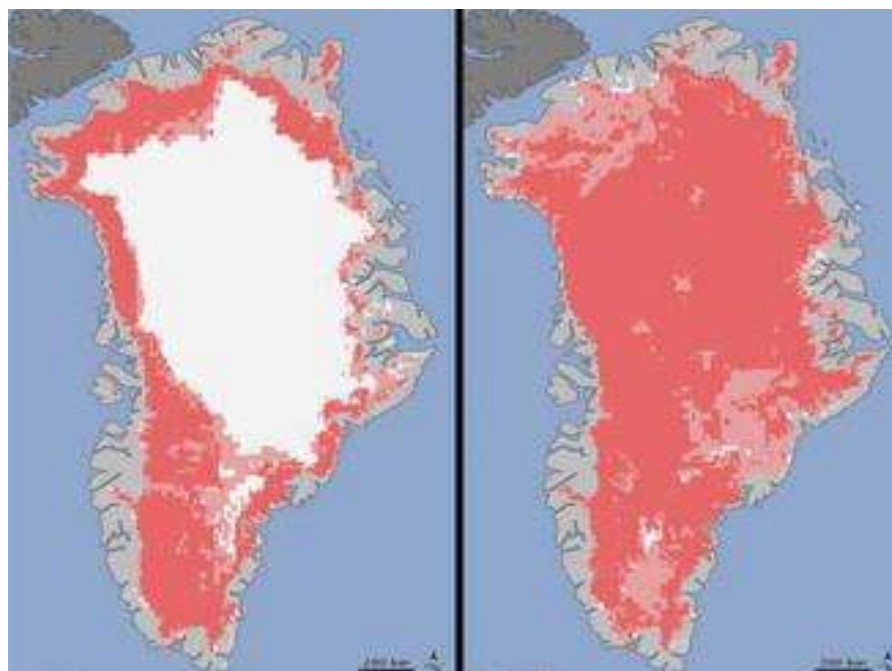

Grónský kontinentální ledovec

- Největší zaledněná plocha severní polokoule s druhým nejmohutnějším ledovcem na Zemi.
- Je v něm akumulováno asi 2,93 miliónů km³ ledovcové hmoty.
- Pokud by Grónský ledovec zcela roztál, stoupla by hladina světového oceánu přibližně o sedm metrů!

8.7. 2012

12.7. 2012

Tání Grónského ledovce,
ročně úbytek od 350 do 400 miliard tun (km^3), v roce 2019
600 miliard tun!

Ledovcová řeka na severovýchodě Grónska,
asi 600 km od pobřeží!

Příčinné souvislosti změny klimatu v Arktidě

- Vlivem významné klimatické změny - úbytek zalednění, rozpad mořského ledu, oteplování moří.
- Ledová krusta kolem severního pólu se ztenčila o 46 %, do roku 2040 by se mohl úplně rozpustit arktický ledový příkrov ?? (názor některých vědců)
 [vzestup zájmu o region s novými možnostmi.](#)
- V arktických oblastech Ruska velké zásoby *niklu, mědi, uhlí, zlata, uranu, wolframu a diamantů*. V asijském Rusku též zásoby *ropy a zemního plynu*.
- Severoamerické arktické oblasti (Aljaška, severní Kanada) bohaté na *měď, nikl, železo, uran, zemní plyn a ropu* (především na Aljašce).

V šelfech SLO podle USGS: asi 15% světových zásob ropy a 30% světových zásob plynu.

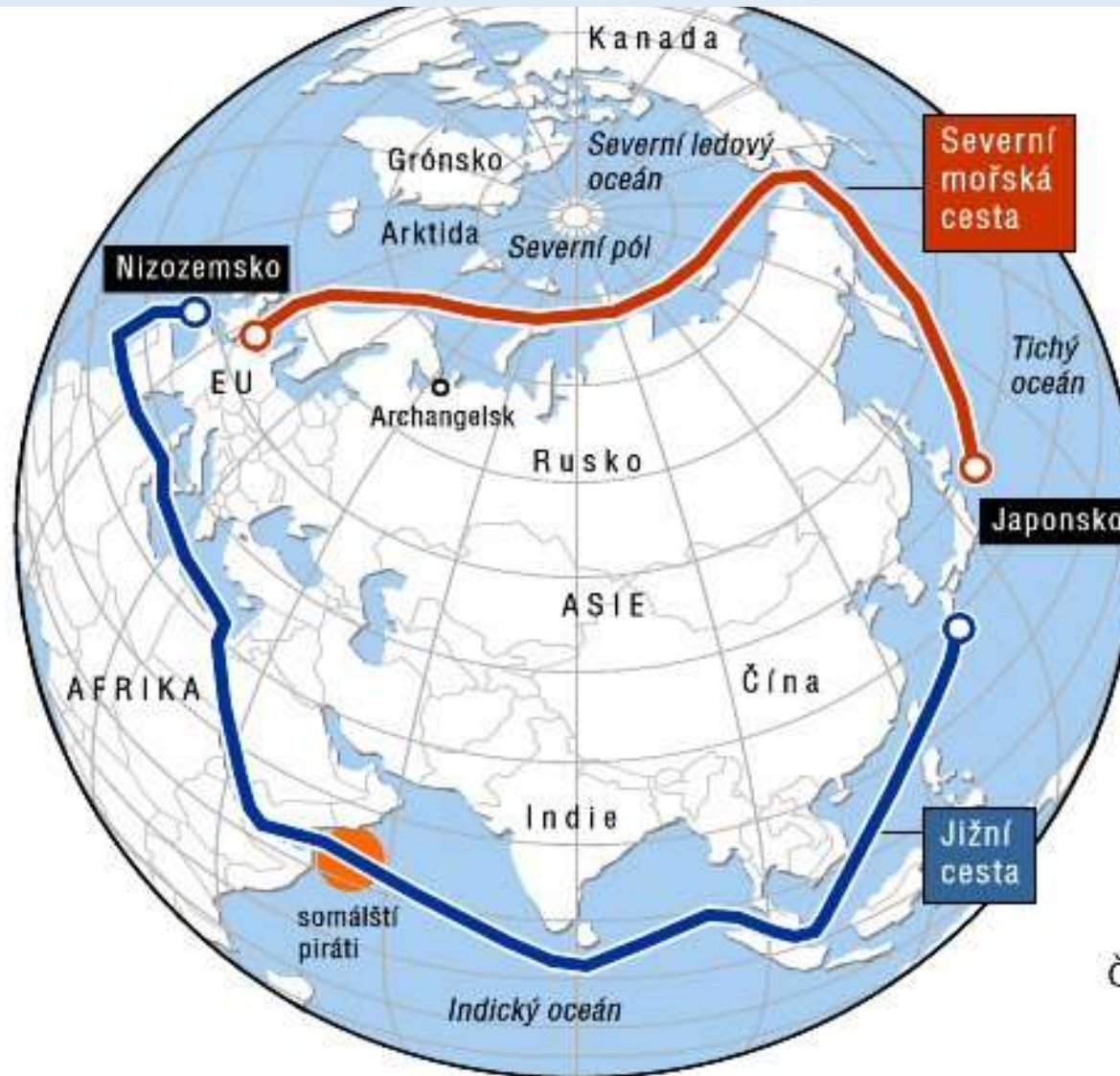
Severní mořská cesta

- První proplul Severní mořskou cestou A. E. Nordenskjöld v letech 1878 až 1879.
- Cesta dlouhá 5 600 km byla dosud splavná jen pro námořní konvoje provázené ledoborci. První hladinovým plavidlem s jaderným pohonem byl ledoborec Lenin, který od roku 1960 provázel lodě.
- Navigační doba před změnu klimatu: Novyj Port (7.7. – 29.10., celkem 114 dní), Dikson (17.7. – 13.10., 90 dní), Bulun (3.6. – 20.10., 138 dní), Russkoe Ustie (16.6. – 4.10., 111 dní), Nižněkolymsk (6.6. – 5.10., 121 dní).
- Podle různých údajů se současné období navigace prodloužilo v jednotlivých přístavech Severní mořské cesty o 1 až 2 měsíce.
- Ruská federace se v současné době vážně zabývá myšlenkou přeměnit Severní mořskou cestu v mezinárodní dopravní koridor.
- Momentálně má Rusko na severu **pět jaderných a čtyři dieselové ledoborce**, další čtyři – jeden jaderný a tři dieselové – se staví.

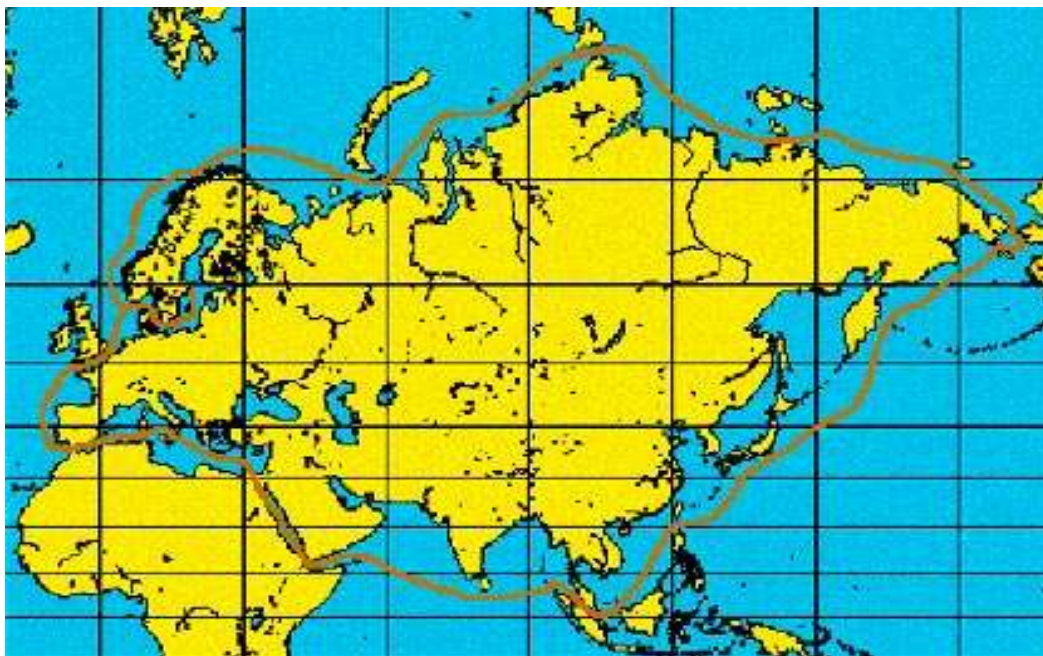

Porovnání plavebních tras mezi Japonskem a západní Evropou

Severní mořská cesta - klasická jižní cesta přes Suezský průplav.

Mezi Londýnem a Jókohamou, lze využít trasy přes Panamský průplav (23 300km) nebo plout přes Malacký průliv a Suezský průplav (21 200 km). Přes SZ nebo SV průjezd možno ušetřit asi 1/3 délky.

Severovýchodní průjezd (1878-79)

Adolf Erik Nordenskiöld
(1832 - 1901)

Lod' Vega

Roald Amundsen (1872-1928)

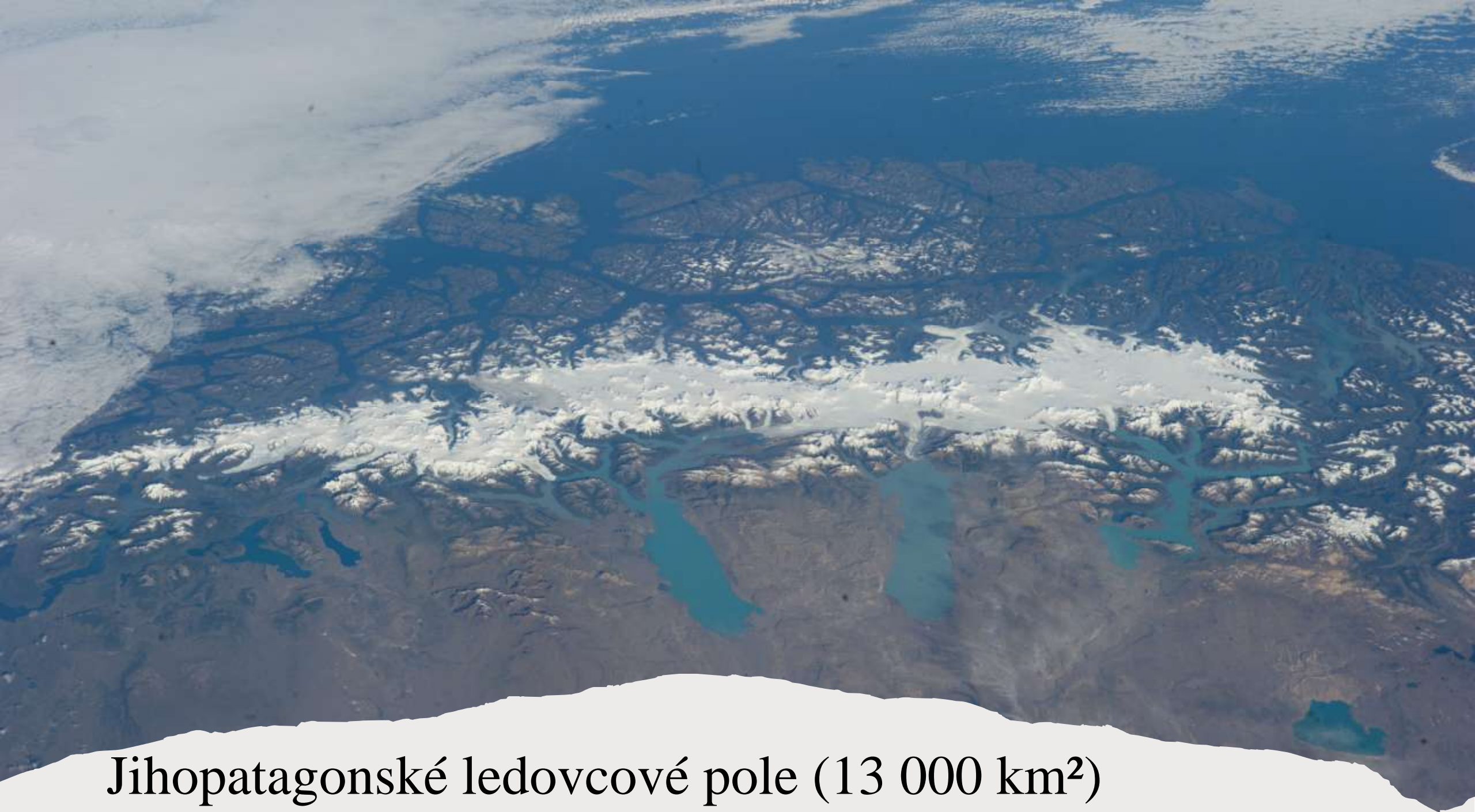
Lod' Gjöa

Severozápadní průjezd (1903 – 1906)

Horské ledovce

- 0,6 % objemu ledovců na Zemi
- Asie – 89 000 km² (Himálaj 33 000 km², Karākoram 13 660 km², Tian Shan 8 600 km², Pamir a Alajské pohoří (8 400 km²)
- Jižní Amerika – 25 000 km² (Andy)
- Evropa – Alpy (3 600 km²), Skandinávské pohoří (3200 km²)
- Oceánie – N. Zéland (cca 1000 km²), N. Guinea (15 km²), dnes 0 ?
- Afrika – 15 km² (Ruwenzori, Mt. Kenya, Kilimanjaro), dnes asi 10 km²
- Sněžná čára – stoupá ve většině světových velehor

Jihopatagonské ledovcové pole (13 000 km²)

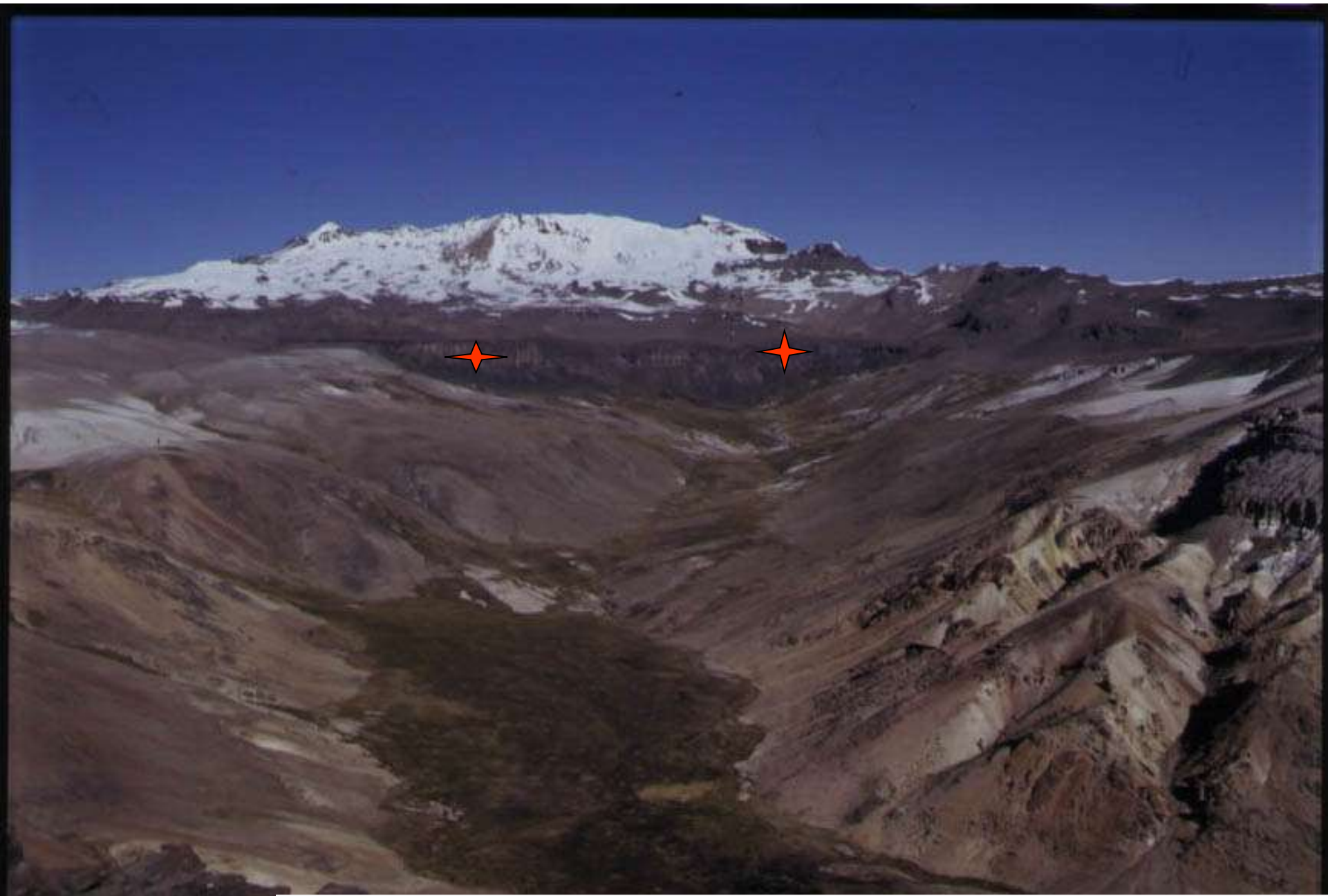

**N.P. Los Glaciares
(Argentina)**

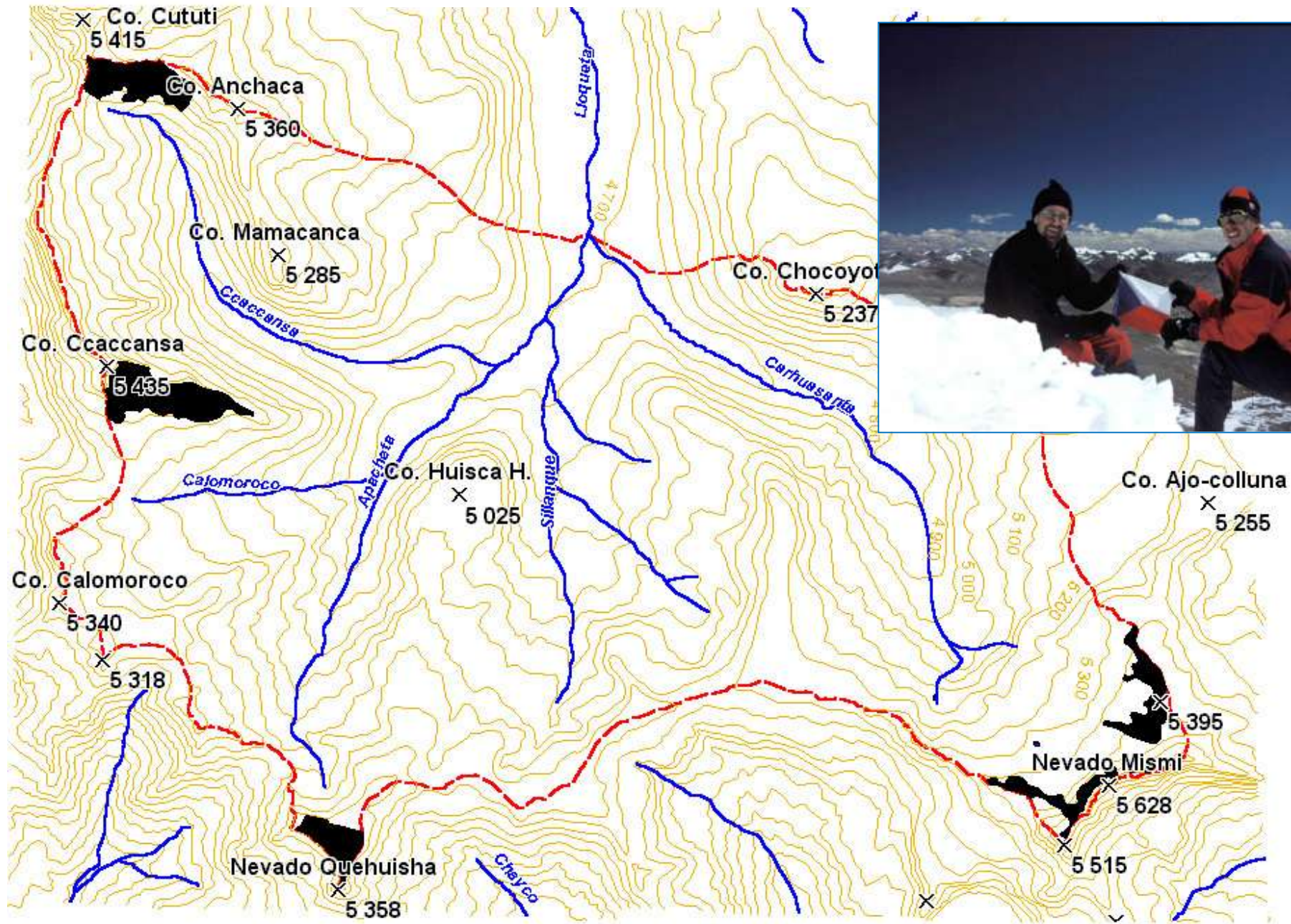

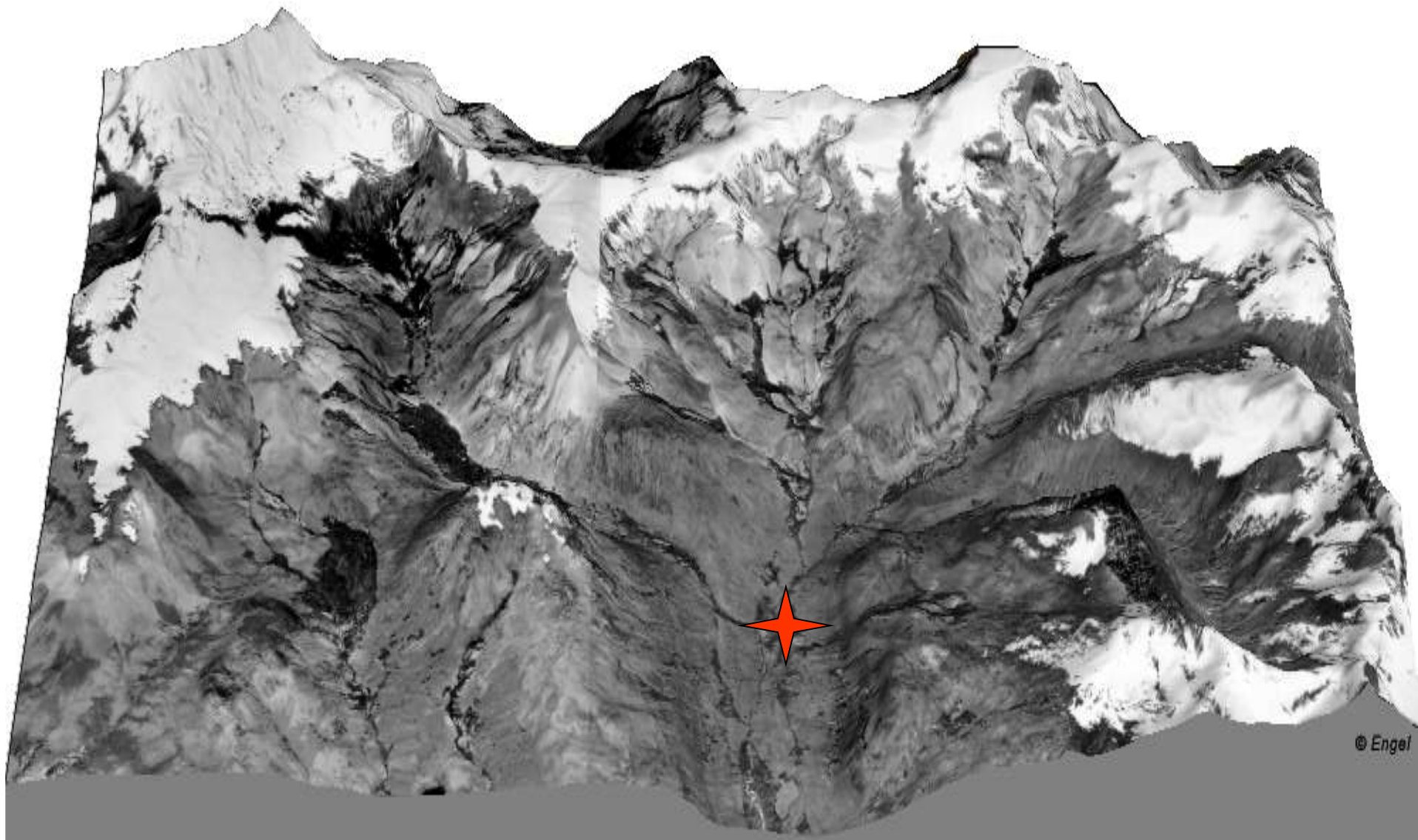
Rio Carhuasanta a Nevado Mismi (5628 m)

Rozšíření ledovců v pramenné oblasti (2000)

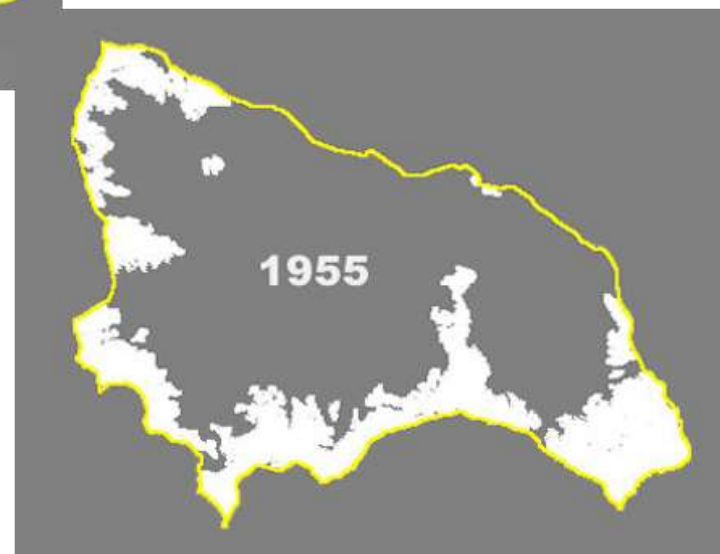

3D model pramenné oblasti Amazonky

Vývoj zalednění v období 1955 - 2000

Poslední ledovec
roztál v pramenné oblasti
v roce 2008

Nejvýše položená klimatická stanice v Latinské Americe (5 280 m n.m.), satelitní přenos dat, česká firma Fiedler, bezporuchový provoz od 2016/11

Nudo Coropuna (6425 m), jižní Peruánské Andy

Katedra fyzické geografie a geoekologie (zahraniční projekty)

od roku 2005:

→ 3 projekty v Kyrgyzstánu
(2 rozvojové projekty vlády ČR,
1 projekt od NATO)

Česko-kyrgyzská výzkumná základna
Adygine

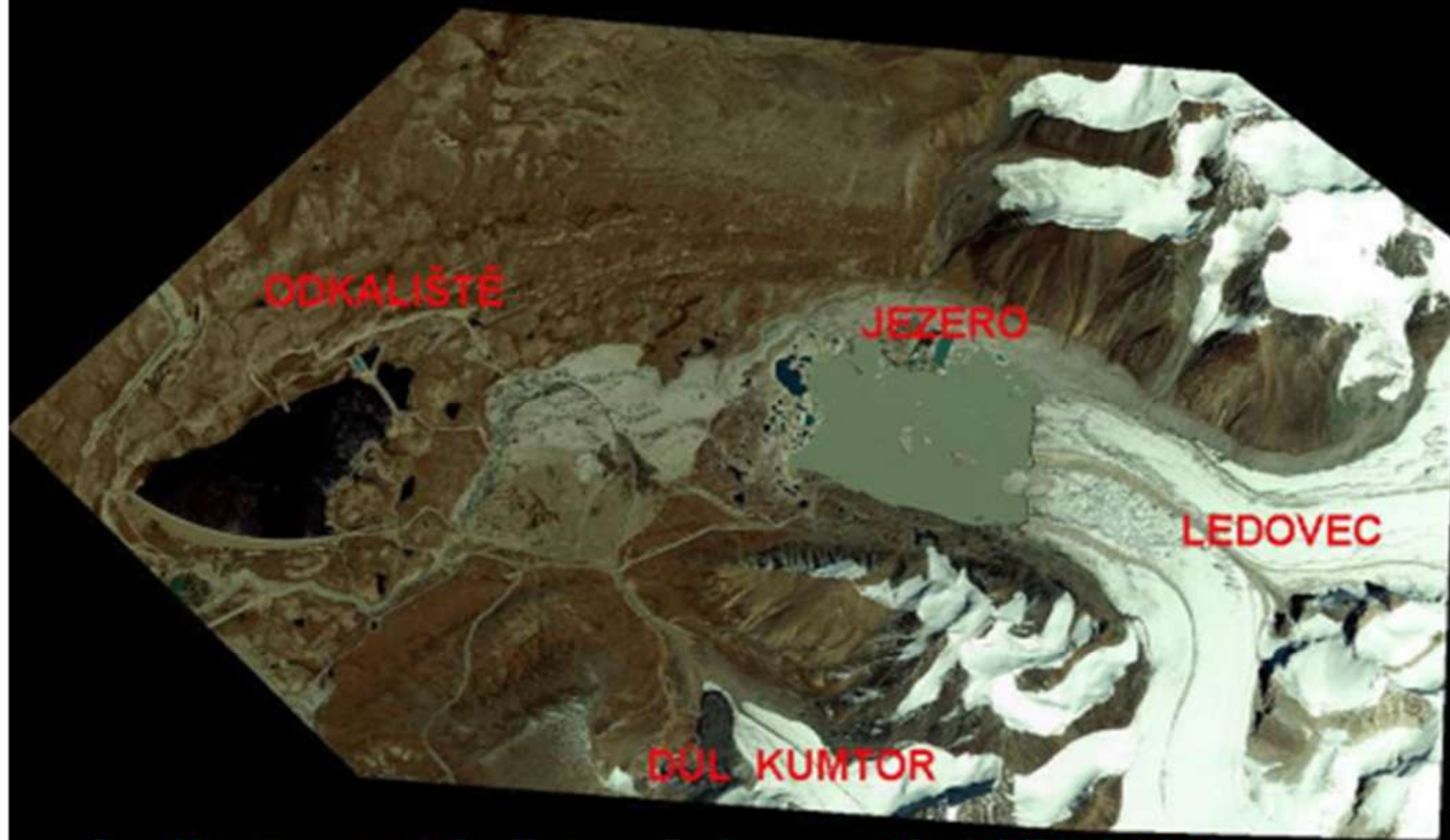
Jezero Petrova

Jezero Petrova a ledovec Petrova

Satelite image of the Petrov Lake area (QuickBird 2003)

Petrov Glacier retreat (1957-2006)

	Total retreat (m)	Annual retreat (m/y)
1869-1957	1330	15.1
1957-1980	570	24.8
1980-1990	380	38.0
1990-1999	390	43.3
1999-2006	430	61.4

*Děkuji vám
za pozornost!*